

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการเด็กปฐมวัย
2. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) พ.ศ. 2550 - 2559
 - 2.1 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 2.2 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. นโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 4.1 ปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 4.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 4.3 ความเป็นมาของการศึกษาปฐมวัย
 - 4.4 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 4.5 มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 5.1 ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ
 - 5.2 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
 - 5.3 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
 - 5.4 ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
6. สภาพปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
7. บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ทฤษฎีพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีพัฒนาการที่ดี เป็นไปอย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องใช้ระยะเวลา โดยเริ่มตั้งแต่วัยต้นของชีวิต ทั้งนี้ การพัฒนานั้น มีแนวทางการพัฒนาโดยอาศัยความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (วรานี เวสสุนทรเทพ. 2553 : 39 - 41)

1. ทฤษฎีพัฒนาการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์

ฟรอยด์ (Freud) เป็นนักจิตวิทยาชาวออสเตรีย ที่มีความเชื่อว่าพัฒนาการบุคลิกภาพ ของคนขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านสรีระ หรือที่เขาเรียกว่า แรงขับ โดยสัญชาตญาณ แรงขับดังกล่าวมี 3 ประเภท ได้แก่ แรงขับทางเพศ (Libido) แรงขับหรือ ความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ (Life - preserving Drive) และแรงขับหรือความต้องการ ที่จะแสดง ความก้าวร้าว (Aggressive Drive) ฟรอยด์ ได้กล่าวถึงโครงสร้างหลักของบุคลิกภาพไว้ดังต่อไปนี้

1.1 อิด (Id) หมายถึง พลังหรือแรงผลักดันที่มีมาแต่กำเนิดเป็นสันดานดิบของมนุษย์ที่มีแต่ความต้องการสนองตอบแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิ่งใด ฟรอยด์ เห็นว่า แรงผลักดันนี้มีอยู่ในทารก

1.2 อีโก้ (Ego) เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างบุคลิกภาพที่ได้มีการคิดรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และมีการวางแผน การรู้จักรอคอย ร้องขอหรืออื่น ๆ เพื่อให้ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ

1.3 ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่คอยควบคุมหรือปรับ การแสดงออกของอิด และอีโก้ ให้สอดคล้องกับเหตุผล ความถูกต้องคุณธรรมหรือจริยธรรม

ขั้นตอนของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ

ขั้นที่ 1 ขั้นปาก (Oral Stage) อายุแรกเกิด - 1 ปี

ขั้นที่ 2 ขั้นทวารหนัก (Anal Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพเด็กวัย 1 - 3 ปี

ขั้นที่ 3 อวัยวะเพศขั้นต้น (Phallic Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพวัย 3 - 5 ปี

ขั้นที่ 4 ขั้นพัก (Latency Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพของวัย 5 - 12 ปี

2. ทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตสังคมของอีริกสัน

อีริกสัน (Erikson) เป็นนักจิตวิทยาพัฒนาการที่มีชื่อเสียงและให้ความสำคัญกับ สิ่งแวดล้อมมาก มีแนวคิด ว่า วัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญและพร้อมเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว หาก ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กดีเด็กจะมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในทางตรงกันข้าม หากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมไม่ดีไม่เอื้อหรือส่งเสริมต่อการเรียนรู้ ของเด็ก เด็กจะกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นพัฒนาการตามทฤษฎีของอีริกสัน

- ขั้นที่ 1 ระยะทารก (Infancy Period) อายุ 0 - 2 ปี : ขั้นไว้วางใจ
และไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust Versus Mistrust)
- ขั้นที่ 2 วัยเริ่มต้น (Toddler Period) อายุ 2 - 3 ปี : ขั้นที่มีความเป็นอิสระ
กับความละอายและสงสัย (Autonomy Versus Doubt or Shame)
- ขั้นที่ 3 ระยะก่อนไปโรงเรียน (Preschool Period) อายุ 3 - 6 ปี : ขั้นมี
ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative Versus Guilt)
- ขั้นที่ 4 ระยะเข้าโรงเรียน (School Period) อายุ 6 - 12 ปี : ขั้นเอากรเอางาน
กับความมีปมด้อย (Industry Versus Inferiority)
- ขั้นที่ 5 ระยะวัยรุ่น (Adolescent Period) อายุ 12 - 20 ปี : ขั้นการเข้าใจ
อัตลักษณ์ของตนเองกับไม่เข้าใจตนเอง (Identity Versus Role Confusion)
- ขั้นที่ 6 ระยะต้นของวัยผู้ใหญ่ (Early Adult Period) อายุ 20 - 40 ปี : ขั้นความ
ใกล้ชิดสนิทสนมกับความรู้สึกเปล่าเปลี่ยว (Intimacy Versus Isolation)

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน ได้แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล ตั้งแต่ทารกจนถึงวัยสูงอายุ ทำให้เป็นแนวทางสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยเฉพาะในวัยทารก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการในวัยต่อไป

3. ทฤษฎีวุฒิภาวะของกิเซล (Normative - Maturational Theory)

อารี รังสินันท์ (2530 : 67 - 68) ได้สรุปข้อคิดของกิเซลว่าเขาเน้นวุฒิภาวะ (Maturity) ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าประสบการณ์ หรือสิ่งแวดล้อม แต่การที่เด็กแต่ละวัยสามารถทำ สิ่งต่าง ๆ ได้ เนื่องมาจากการที่เด็กถึงความพร้อมหรือถึงขั้นวุฒิภาวะนั้นเองเขามีความเห็นว่าคุณพร้อมเป็นเรื่องของธรรมชาติ และควรให้เด็กพร้อมเสียก่อน กิเซลได้แบ่งพัฒนาการของเด็กออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1.1 พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) หมายถึง การบังคับกล้ามเนื้อ อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางการเคลื่อนไหวทั้งหมด พฤติกรรมกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการทรงตัวการควบคุมกล้ามเนื้อการทรงตัวของศีรษะ การนั่ง การยืน คลาน เดิน จับยึดวัตถุ และการเล่น หรือกระทำกับวัตถุ (Manipulation)

1.2 พฤติกรรมการปรับตัว (Adaptive Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้ ควบคุมทางด้านความสัมพันธ์การใช้มือและสายตาในการถือวัตถุและเข้าถึงวัตถุการแก้ปัญหาในการปฏิบัติการสำรวจและการจัดกระทำต่อวัตถุ เช่น การวาดภาพการตีระฆัง เป็นต้น

1.3 พฤติกรรมทางด้านภาษา (Language Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้ หมายถึง พฤติกรรมทางการติดต่อสื่อสาร เช่น การแสดงออกทางใบหน้า ท่าทาง การใช้วocabulary ต่าง ๆ รวมถึง ความเข้าใจจากการสื่อสารของผู้อื่น

1.4 พฤติกรรมทางสังคมบุคคล (Personal Social Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้ ครอบคลุมถึงการตอบสนองของเด็กต่อบุคคลอื่นในด้านวัฒนธรรม ทางสังคมแบบของพฤติกรรม เช่น การเลี้ยงดู การตอบสนองต่อการฝึกหัดในสังคมต่าง ๆ ได้แก่ การเล่นพัฒนาการทางด้าน ความเป็นเจ้าของ การขี้ม และการตอบสนองต่อบุคคลอื่น ต่อวัตถุบางอย่าง เช่น กระจกเงา พฤติกรรมทั้ง 4 กลุ่ม ดังกล่าว ก็เชล มีความเห็นว่า ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย ซึ่งจะพัฒนาไปตามธรรมชาติ เมื่อถึงวัยนั้น ๆ เด็กก็จะทำพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ โดยไม่ต้องฝึกหรือ การเตรียม ดังนั้น พ่อแม่ จึงควรให้เด็กมีอิสระในการเลือกเพื่อน เลือกเล่นตามความสามารถและความสนใจ อย่างบังคับเด็กหรือเร่งให้เด็กเรียนก่อนที่เด็กจะพร้อม เพราะจะเกิดผลเสียกับเด็ก ในเวลาต่อมานำมาสู่การคิดโปรแกรมให้กับเด็ก โดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐานและการศึกษาในระบบ Normative และใช้แบบทดสอบมาตรฐานและการทำนายพฤติกรรม ทำวิจัยหรือวิเคราะห์ กลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อบอกลักษณะและการพัฒนาของเด็ก การจัดโปรแกรมของเด็กควรเป็นไปในรูปที่ครู จัดโปรแกรมกิจกรรมและจุดมุ่งหมายเอาไว้ให้เด็กและการวัดพัฒนาการของเด็ก ก็จะวัดในรูปอายุ ทางปฏิทินแต่ไม่ได้เป็นการจัดบรรยากาศหรือประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Cognitive Development Theory) (คณะศิลปศาสตร์. 2554)

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสเซอร์แลนด์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา โดยเขาพบว่า เด็กทุกคนเกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา และก่อให้เกิดพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาขึ้น ซึ่งมีกระบวนการสำคัญ 2 อย่าง คือ การดูดซึม (Assimilation) และการปรับความแตกต่าง (Accommodation) ซึ่งกระบวนการดูดซึมจะเกิดขึ้นก่อน คือ เมื่อเด็กปะทะสัมพันธ์กับสิ่งใดก็จะดูดซึมภาพ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามประสบการณ์ที่เคยประสบ และแสดงพฤติกรรมต่อสภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ ดังที่เคยมีประสบการณ์เพราะคิดว่า สิ่งใหม่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์เดิมส่วนกระบวนการปรับความแตกต่างเป็น ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ หรือเปลี่ยนความคิดเดิมให้สอดคล้องกับ สภาวะแวดล้อมใหม่สำหรับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของเพียเจต์นั้น สามารถแบ่งขั้นตอนทั้งสิ้น 4 ลำดับขั้น ได้แก่

ระยะที่ 1 ขั้นของการใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ (Sensory - Motor Operation or Reflexive) อยู่ในช่วงอายุแรกเกิดถึง 2 ปี เด็กจะพัฒนาการแก้ปัญหาโดยไม่ต้องใช้ภาษา

เป็นสื่อเป็นช่วงเริ่มต้นที่จะเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ถ้ามีการใช้ประสาทสัมผัสมากเท่าไร ก็จะช่วยพัฒนาเขาวินิจฉัยได้มากขึ้นด้วย โดยทั่วไปเด็กจะรับรู้สิ่งที่ป็นรูปธรรมได้เท่านั้น

ระยะที่ 2 ขั้นเตรียมความคิดที่มีเหตุผล หรือการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperation or Preconceptual Stage or Concret Thinking Operations) อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี พัฒนาการเขาวินิจฉัยของเด็กวัยนี้ เน้นไปที่การเรียนรู้และเริ่มมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้นด้วย โดยสามารถพูดได้เป็นประโยคมีการสร้างคำได้มากขึ้น แต่เด็กยังไม่สามารถใช้สติปัญญาคิดได้อย่างเต็มที่โดยลักษณะสำคัญ ๆ ของวัยนี้ ดังนี้

1. เด็กเริ่มเข้าใจภาษาได้ดีขึ้น
2. มีพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่
3. มีความตั้งใจที่ละอย่าง (Centration) จึงเกิดความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

เช่น ในกล่องมีลูกปิดไม้สีขาว 20 ลูก และสีน้ำตาล 7 ลูก เมื่อถามลูกปิดในกล่องมีสีอะไรมากที่สุด เด็กจะตอบว่าสีขาว แต่เมื่อถามต่อไปว่าระหว่างลูกปิดไม้สีขาวกับลูกปิดไม้ทั้งหมดอะไรมีมากกว่ากัน เด็กจะยังคงตอบว่าสีขาวอยู่ แทนที่จะตอบว่าเป็นลูกปิดไม้ทั้งหมด เพราะเด็กยังไม่เข้าใจว่าลูกปิดสีขาวเป็นส่วนหนึ่งของลูกปิดไม้ทั้งหมด

เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อสรุปข้างต้น เพียเจต์ จึงได้ทำการทดลอง โดยใช้แก้วที่บรรจุน้ำที่มีขนาดและความสูงเท่ากันสองใบใส่น้ำให้มีระดับพอดี เด็กจะตอบว่าแก้วมีน้ำเท่ากันแต่เมื่อนำแก้วใบหนึ่งมาเทน้ำใสในแก้วทรงสูงและเล็กกว่า ทำให้น้ำในระดับแก้วใหม่มีความสูงมากกว่าอีกใบหนึ่งเด็กจะตอบว่าน้ำในแก้วใหม่มีปริมาณมากกว่า นั่นคิดเด็กไม่สามารถเข้าใจเหตุผลของหลักการคงสภาพของสสารที่มีปริมาณเท่ากัน แม้เปลี่ยนรูปทรงหรือจากการทดลองอีกครั้งเพื่อยืนยันถึงการเน้นเพียงการรับรู้ (Perception) ของเด็กวัยนี้ โดยการนำไม้ที่มีความยาวเท่ากันให้เด็กดูเด็กจะตอบว่าไม้มีความยาวเท่ากัน แต่เมื่อขยับไม้ไปทางขวาให้มีลักษณะเลื่อมกันเด็กจะตอบว่าไม้ทั้งสองมีขนาดไม่เท่ากัน

ระยะที่ 3 ขั้นคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นรูปธรรม (Concrete Operation Stage or Period of Concrete Operation) หรือขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรมอยู่ในช่วงอายุ 7-11 ปี เด็กในวัยนี้ จะสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น โดยลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้ คือ

1. สามารถสร้างจินตนาการในความคิดของตนขึ้นมาได้ (Mental Representations)
2. เริ่มเข้าใจเกี่ยวกับการคงสภาพปริมาณของสสาร (Conservation)
3. มีความสามารถในการคิดเปรียบเทียบ (Relational Terms)
4. สามารถสร้างกฎเกณฑ์เพื่อจัดสิ่งแวดล้อมเป็นหมวดหมู่ได้ (Class Inclusion)

เช่น การแบ่งแยกประเภทของสัตว์ เป็นต้น

5. มีความสามารถในการเรียงลำดับ (Serialization and Hierarchical Arrangements)

6. สามารถคิดย้อนกลับไปได้ (Reversibility)

ระยะที่ 4 ขั้นของการคิดอย่างมีเหตุผลและอย่างเป็นทางการ (Formal Operation Stage or Period of Formal Operation) หรือขั้นการปฏิบัติการด้วยนามธรรมอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป เด็กจะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ได้เข้าใจในสิ่งที่เป็นการนามธรรม เป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสระ ไม่ยึดตนเป็นศูนย์กลาง รู้จักการใช้เหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (สิริววรรณ เสนาะวาที. 2552 : 2)

ทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kolhberg) เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานสืบเนื่องมาจากทฤษฎีของเพียเจต์ แต่โคลเบอร์ก ได้ปรับปรุงวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ผลรวมทั้งได้ทำการวิจัยอย่างกว้างขวางไม่เฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ได้ทำการวิจัยในประเทศอื่น ที่มีวัฒนธรรมต่างไป เช่น ประเทศไต้หวัน เดอร์เกิ และเม็กซิโก เป็นต้น โคลเบอร์ก ได้คิดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีระบบการ ให้คะแนนอย่างมีระเบียบ แบบแผน ผู้ที่จะใช้วิธีการให้คะแนนระดับพัฒนาการทางจริยธรรม จะต้องได้รับการอบรมเป็นพิเศษ วิธีการวิจัยที่โคลเบอร์กใช้ก็คล้ายคลึงกับวิธีการของเพียเจต์มาก คือสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรม ที่ผู้ตอบยากที่จะตัดสินใจได้ว่า “ถูก” “ผิด” “ควรทำ” หรือ “ไม่ควรทำ” อย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นกับองค์ประกอบหลายอย่าง การตอบจะขึ้น กับวัยของผู้ตอบเกี่ยวกับความเห็นใจ ในบทบาทของผู้แสดงพฤติกรรมในเรื่องค่านิยม ความสำนึกในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ความยุติธรรมหรือหลักการที่ตนยึด จากการวิเคราะห์คำตอบของผู้ตอบวัยต่าง ๆ โคลเบอร์ก ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stages) ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก มีทั้งหมด 6 ขั้น ดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre - conventional) ในระดับนี้เด็กจะได้รับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครูหรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลที่ตามมาที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษมาให้

พฤติกรรม “ดี” พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล

พฤติกรรม “ไม่ดี” พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ

โคลเบอร์ก ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

1.1 การลงโทษ และการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation)

1.2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental Relativist Orientation)

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional) พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้ ผู้ทำถือว่า การประพฤติตนตาม ความคาดหวัง ของผู้ปกครอง บิดา มารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือทำความผิดเพราะกลัวว่า ตนจะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี เป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

2.1 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี” (Interpersonal Concordance of “Good Boy, Nice Girl” Orientation)

2.2 กฎและระเบียบ (“Law and Order” Orientation) การทำถูก ไม่ประพฤติผิด คือ การทำ ตามหน้าที่ประพฤติตนไม่ผิดกฎหมาย และรักษาระเบียบแบบแผนของสังคม

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post-conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการ และมาตรฐานทาง จริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักฐานของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์-กฎหมาย ควรจะตั้งบนหลักความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก โคลเบอร์ก ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น 2 ชั้น

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก มี 3 ระดับ และ 6 ชั้น ชั้นต่างๆ ของพัฒนาการทางจริยธรรม มีดังนี้

ชั้นที่ 1 การลงโทษและการเชื่อฟัง โคลเบอร์ก กล่าวว่าในชั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่า พฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่าถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชม เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” และจะทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ชั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน ในชั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทนหรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในชั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น

พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตน แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เช่น ประโยค “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้...”

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ “เด็กดี” พัฒนาการทางจริยธรรม ขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดามารดา หรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม “ดี” หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ หรือไม่ประพฤติดีเพราะเกรงว่าพ่อแม่จะเสียใจ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ โคลเบิร์ต อธิบายว่า เหตุผลทางจริยธรรมในขั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย ต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือ คนที่มีพฤติกรรมถูกต้อง คือ คนที่ปฏิบัติตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความเป็นระเบียบของสังคม

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะใช้มาตรฐานทางจริยธรรมได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่า สิ่งไหนดีและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation) ขั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคนในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” “ผิด” เป็นสิ่งที่มิโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

สรูป โคลเบิร์ต ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น ถือว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้นอย่างมีระเบียบ คือเริ่มจากขั้นที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 ตามลำดับบุคคลทุกคน จะต้องผ่านพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นต้น ๆ ซึ่งเป็นรากฐานของพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นต่อไป และเมื่อผ่านแล้ว ก็ยากที่จะกลับไปขั้นเดิมอีก

6. ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจของบรูเนอร์ (Bruner, 1969 ; อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 67)

บรูเนอร์ (Bruner) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิด และใช้เหตุผล โดยอาศัยแนวคิดของเพียเจต์ เป็นหลักพัฒนาการทางความคิด ความเข้าใจ ซึ่งเกิดจากสิ่งต่อไปนี่

1. การให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีอิสระมากขึ้น
2. การเรียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนสิ่งต่าง ๆ
3. พัฒนาการทางความคิด
4. ผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ
5. ภาษาเป็นกุญแจของการพัฒนาด้านความคิด
6. การพัฒนาทางความคิด พัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดของมนุษย์

ลำดับชั้นการสอนอย่างมีเหตุผล

ขั้นที่ 1 การสอนควรเริ่มด้วยการให้ผู้เรียนสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ที่เรียน

ขั้นที่ 2 การสอนควรเน้นให้เด็กเกิดการพัฒนาขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับรู้อย่างแจ่มแจ้ง

ครูควรเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์หรือเลือกเหตุการณ์ที่เด่นชัด และเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม

ขั้นที่ 3 จัดให้มีการอภิปรายระหว่างเด็กในกลุ่มที่เรียนร่วมกันเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เนื้อหาที่เรียนเพื่อให้เด็กใช้ภาษาและเกิดการพัฒนาขั้นรูปธรรม

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการในแต่ละด้านสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก ซึ่งการที่เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใด จะต้องเกิดภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน เด็กแต่ละคนเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กจะต้องเข้าใจและสามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับปฐมวัย (0 - 5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550 - 2559

การพัฒนาระดับปฐมวัย ในช่วงอายุ 0 - 5 ปี เป็นช่วงที่มีอัตราการเรียนรู้สูงสุด เป็นช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุด ในการพัฒนาสมองของมนุษย์ การพัฒนาเด็กในวัยนี้ ต้องถือเป็นการลงทุนคุ้มค่า เป็นการลงทุนที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการตามแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นเพราะความไม่มีคุณภาพของประชาชน ทางรัฐบาล จึงได้มีการวางนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับปฐมวัย (0 - 5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550 - 2559 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระดับปฐมวัยของประเทศไทยต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 7)

วิสัยทัศน์ในปี พ.ศ. 2559 เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับ และมีการพัฒนาที่ดีและเหมาะสมอย่างรอบด้าน สมดุลเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งการเรียนรู้อย่างมีความสุข เติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพเพื่อเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่ง ในการพัฒนาเด็กในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีแนวคิดและแนวทางร่วมกันทั้งระดับชาติและทุกระดับ ในการส่งเสริม สนับสนุนเด็กปฐมวัยทุกคน ให้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน
2. เพื่อให้กระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒน เด็กปฐมวัย ไปดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อ การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล สารสนเทศ การวิจัย การติดตามและ ประเมินผล
4. เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

นโยบาย

การพัฒนาเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 0 - 5 ปี ทุกคนอย่างมีคุณภาพเต็มศักยภาพ มีครอบครัวเป็นแกนหลัก และผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคม ได้มีส่วนร่วมใน การจัดบริการ และสิ่งแวดล้อมที่ดีเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการพัฒนาเด็ก ตามวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 18 - 38)

กลุ่มเป้าหมาย

1. เด็กอายุ 0-5 ปี ทุกคน
2. พ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่
3. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก ผู้สูงอายุที่ดูแลเด็ก แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ
4. ชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่าง ๆ ผู้นำทางศาสนา อาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ นักเรียน/เยาวชน ฯลฯ
5. สังคม ได้แก่ สถาบันทางสังคม สื่อมวลชน สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา นักวิชาชีพและองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ องค์กรระหว่าง ประเทศ

ยุทธศาสตร์หลัก

ยุทธศาสตร์หลัก เป็นแนวคิดและทิศทางที่จะนำไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ที่ชัดเจนต่อไป ยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

1. เด็กปฐมวัย 0 - 5 ปี ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคน ต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การสื่อสารและการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและ การช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทุกคนต้องมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย ได้รับการคุ้มครองป้องกันและได้รับการพัฒนาศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสร้างสรรค์
2. มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมหลากหลาย และทั่วถึงในการพัฒนาเด็กทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคนให้มีการพัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม จริยธรรม และการมีนิสัยที่ดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็กและครูปฐมวัย หรือที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นอย่างมีคุณภาพ
3. มีการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริหารตามวัยของเด็กระหว่างครอบครัวกับสถานบริการและหรือสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ

เป้าหมาย

1. การพัฒนาเด็ก อายุต่ำกว่า 3 ปี เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการดูแล และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ในกรณีที่จำเป็นให้สถานรับเลี้ยงเด็กในรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่ให้บริการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก โดยมีผู้เลี้ยงดูเด็ก/พี่เลี้ยงเด็กที่ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านเด็กปฐมวัยแล้วเป็นผู้ดูแลและพัฒนาเด็กที่สำคัญ คือ ให้พ่อแม่และครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมากที่สุด
2. การพัฒนาเด็ก อายุ 3 - 5 ปี ครอบครัวยังคงเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการและให้สถานพัฒนาเด็ก สถานศึกษาหรือรูปแบบอื่น ทั้งในระบบ นอก ระบบและตาม อริยาศัย เป็นที่ให้บริการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็ก โดยผู้ดูแลเด็กและครู ฯลฯ มีลักษณะเป็น “มืออาชีพ” คือ มีความรู้ เจตคติ ค่านิยม รวมถึงมีทักษะที่เหมาะสมและดีที่สุดในการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็กรอบด้านในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัวมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ ในกรณีที่พ่อแม่ประสงค์จะเลี้ยงดู และให้การเรียนรู้ลูกด้วยตนเอง
3. การพัฒนาเด็ก อายุ 0 - 5 ปี ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมถึง การให้บริการด้านสุขภาพทางกายและทางจิตใจแก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาปัญหาและข้อบกพร่อง ตั้งแต่ต้น

โดยระบบการส่งต่อที่ดี ทันต่อสถานการณ์ เป็นการเชื่อมโยงจากบ้านไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียนและหน่วยปรึกษาทางการแพทย์ ในกรณีที่จำเป็นเด็กสามารถได้รับการตรวจรักษาและบำบัดฟื้นฟูที่ทันการณ์

แนวทาง/มาตรฐาน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการบริหารในสถานพัฒนาเด็ก และสถานบริการ การศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ที่จัดโดยหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนและชุมชน โดยมุ่งเน้นการอบรมบ่มนิสัย การส่งเสริมให้เด็ก มีพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรม จริยธรรมให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยมและบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง ให้มี จิตสำนึกผูกพันต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้น ตัวเด็กปฐมวัยเป็นสำคัญ เน้นการคิดสร้างสรรค์ การคิดริเริ่ม จินตนาการ การมีส่วนร่วมอย่างแข็ง ขันในการเรียนรู้ของตนเอง สามารถแสดงออกได้อย่างเสรีและเหมาะสมในด้านความคิด ทรรศนะ และความรู้สึก มีการสร้างวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในทางที่ดี สามารถช่วยเหลือ ตนเองและผู้อื่น มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ สนใจใฝ่ดี และซาบซึ้งใน ความงามของธรรมชาติ รวมทั้งปฏิรูปวิธีการอบรมเลี้ยงดู วิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีพัฒนา กระบวนการคิด และสื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตนเอง ได้ตาม กระบวนการหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับตน พร้อมทั้งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมและ บรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำทนายเด็กให้อยากเรียนรู้มากขึ้น เพื่อสร้างความพอใจและความสุขให้แก่เด็ก
- สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้านอย่าง บูรณาการ เช่น โครงการพัฒนาครอบครัว โครงการครอบครัวดีมีสุขเป็นต้น โดยสนับสนุนชุมชน ที่มีการดำเนินการอยู่แล้วให้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนโครงการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในเมือง ตำบล/หมู่บ้าน ที่มุ่งพัฒนาเด็ก โดยอาศัยผู้นำท้องถิ่นเป็นแกนหลัก รวมทั้งมีการประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน
- เด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจร่างกายและประเมินพัฒนาการเพื่อค้นหา และ เฝ้าระวัง หากพบความบกพร่อง ผู้ดูแลเด็ก (พ่อแม่ ผู้ปกครอง แพทย์ พยาบาล ฯลฯ) ต้องให้ การบำบัดช่วยเหลือหรือส่งต่อไปยังศูนย์หรือหน่วยงานที่ดูแลเฉพาะทางทันที

4. รัฐต้องจัดบริการเพื่อการพัฒนาและบริการทางการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการตามความจำเป็นของเด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

5. กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานแห่งชาติ โดยกำหนดให้มีการจัดทำตัวบ่งชี้คุณภาพและมาตรฐานของบริการการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นสากล สอดคล้องกับความรู้ใหม่ในการพัฒนาเด็กและวิธีการเชิงนวัตกรรมพร้อม ทั้งมีการติดตามและประเมินผลด้านคุณภาพให้เป็นไปตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47, 48 และ 49

6. ส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย มีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถตรวจสอบและเลือกการบริการที่เหมาะสม

7. พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยระหว่างครอบครัวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก/ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย/อนุบาลศึกษา โดยเฉพาะระบบส่งต่อเชื่อมโยงเด็กที่มีความบกพร่องไปยังผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง หรือให้เด็กได้รับการตรวจวินิจฉัยและช่วยเหลือแก้ไขตั้งแต่แรกเริ่ม และให้มีระบบเชื่อมสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องแก้ไขตั้งแต่แรกเริ่ม และให้มีระบบเชื่อมสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองกับผู้ดูแลเด็กประเภทต่าง ๆ ที่ให้บริการสำหรับเด็กปฐมวัย

8. ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนและผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กปฐมวัย ผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ในการพัฒนาทักษะทุกด้านที่มีคุณภาพและราคาถูก

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 18 - 38)

แนวคิด

พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก สมาชิกในครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ หญิงตั้งครรภ์ ครู บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์และสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งได้คุ้มครองป้องกันอุบัติเหตุและภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้

เป้าหมาย

การพัฒนาเด็กปฐมวัย 0 - 5 ปี ให้ใช้หลักการที่มีบ้านและครอบครัว โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวเป็นบุคคลสำคัญ เป็นฐานในการอบรมเลี้ยงดู (Home Based Approach) และพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม พัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ในด้านจิตวิทยา พัฒนาการเด็กตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์จนถึงอายุ 5 ปี รวมถึงการให้ความรู้พื้นฐานด้านพัฒนาการเด็ก 6 - 8 ปี เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างต่อเนื่องพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ จะต้องครอบคลุมทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ

แนวทาง

1. จัดบริการเสริมความรู้ ความเข้าใจตลอดจนฝึกทักษะพ่อแม่ครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครู ฯลฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจ จิตวิทยาเด็กปฐมวัยและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกคนในสถานะต่าง ๆ กันอย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย รวมทั้งสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของการพัฒนาเด็กที่รับผิดชอบ อบรม เลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาเด็กและมีทักษะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะ พ่อแม่ ผู้ปกครองที่อยู่ในชนบทหรือชุมชนที่ห่างไกล

2. สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก ครู ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ชุมชน สังคม ในเรื่องความรู้ที่ถูกต้องของการเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร ไปสเตอร์ แผ่นพับ รายการวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ วิกิทัศน์ ซีดีรอม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ฯลฯ

3. จัดให้มีแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กที่ก้าวหน้าเหมาะสมตามวัย สำหรับผู้ที่ มีหน้าที่พัฒนาเด็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ได้ และจัดให้มีวิธีการประเมินผล การพัฒนาการเด็กปฐมวัย และคู่มือในการสังเกตพัฒนาการของเด็กแบบง่าย ที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็กสามารถใช้การสังเกตพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ความผิดปกติของเด็ก ตั้งแต่แรกเริ่ม เพื่อค้นพบความผิดปกติโดยเร็วที่สุด และให้เด็กได้รับการบำบัดช่วยเหลืออย่าง ทันทีทั่วถึง รวมทั้งรวบรวมแหล่งความรู้และบริการต่าง ๆ ที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถติดต่อขอ คำแนะนำ หรือขอความช่วยเหลือด้านการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยได้สะดวกและรวดเร็ว และ สนับสนุนให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้สื่อร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนและประหยัด งบประมาณ

4. ดำเนินการให้มีการปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครู และบุคลากร อื่น เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข อาสาสมัคร

๑๗๙ เป็นต้น ให้มีลักษณะและคุณภาพเหมาะสมกับการทำงานกับเด็กวัยนี้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านความรู้และทักษะด้านจิตวิทยากับเด็ก ปรัชญาและทิศทางการพัฒนาเด็ก จิตวิทยาการเรียนรู้ ศิลปะ การถ่ายทอดความรู้และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

5. ดำเนินการพัฒนาบุคลากรทุกประเภทในสถานบริการ สถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็น “มีอาชีพ” และสามารถดำเนินงานร่วมกันในรูปสหวิทยาการ โดยให้มีการจัดฝึกอบรมที่เป็นระบบ มีความหลากหลายและต่อเนื่องแก่ผู้ดูแลเด็ก ครู ฯลฯ ที่มีความรู้พื้นฐาน และระดับการศึกษาต่างกัน ให้มีความรู้และทักษะเฉพาะทางเพิ่มขึ้น มีความรู้และทักษะที่สามารถให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญา และด้านการเรียนรู้ มีความสามารถในการเลี้ยงดูเด็ก ให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

6. ปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแล และทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย รวมทั้งระบบการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคคลที่มีคุณภาพเพื่อเป็นตัวอย่างอันดีแก่เพื่อนร่วมงาน

7. ส่งเสริม สนับสนุนและสร้างความเข้มแข็ง ให้สมาคมวิชาชีพ สำหรับบุคลากรด้านเด็กปฐมวัยหรือชมรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชมรมครูอนุบาลในภาคภูมิศาสตร์ สนับสนุนให้มีความรู้ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพด้านนวัตกรรม สื่อที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยทุกประเภท และมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพโดยมีกฎหมายรองรับ

8. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของกลุ่มเด็กปฐมวัยเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่เด็กปฐมวัย โดยเฉพาะให้มีการรวมตัวของกลุ่มชมรมผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือเด็กให้พัฒนาได้ตามศักยภาพ

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวคิด

1. ทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ องค์กร สถาบัน สื่อมวลชนในทุกระดับ มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแล ส่งเสริม คุ้มครอง ปกป้อง และระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้เด็กปฐมวัยทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีพ่อแม่อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถเลี้ยงดูรับผิดชอบ ได้รับการส่งเสริม พัฒนาการอันรวมทั้งพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

2. พัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวิจัย ทดลอง เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม

เป้าหมาย

รัฐและสังคมร่วมรับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อม และบริการให้ครอบครัวและผู้เลี้ยงดูได้พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

1. สร้างความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นให้เอื้อต่อครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัยสามารถดำเนินการดูแลปกป้อง คุ้มครอง และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ทั้งด้านเศรษฐกิจและความรู้ ความสามารถ ให้รัฐกระจายความรับผิดชอบไปยังชุมชนท้องถิ่น (ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจและอื่น ๆ) ดำเนินการเต็มที่ในทุกด้าน โดยรัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบายระดับชาติ แนวทาง รูปแบบ การตรวจสอบ มาตรฐาน การประเมินผล การสนับสนุนและ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างสิ่งแวดล้อมและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาเด็ก

3. สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้วยการเผยแพร่ความรู้และทักษะให้พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวทาง/มาตรการ

1. ด้านพัฒนาการมีส่วนร่วม

1.1 สร้างกระแสให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและเฝ้าระวังการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนพ่อแม่ ผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และมีส่วนร่วมกับบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กในการดูแลเด็กในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชน ชุมชน มีบทบาทในการจัดตั้งและขยายบริการดูแลเด็กเล็กให้ครอบคลุมและทั่วถึงทุกพื้นที่

1.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษา สถาบันการศึกษาและหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน จัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย โดยถือเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างพอเพียงและมีคุณภาพ ภาครัฐและเอกชนจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแบบบูรณาการ

1.3 สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งภาครัฐและเอกชนและสื่อมวลชน ร่วมกันรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึก ให้แก่ประชาชนทั่วไป ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.4 สนับสนุนการขยายบทบาทของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นศูนย์วิทยากรของชุมชนใช้ประโยชน์จากสถานที่ บุคลากร สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.5 ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย เช่น จัดให้มีห้องสมุดสำหรับเด็กปฐมวัย (หนังสือ ของเล่น สื่อต่าง ๆ) สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานส่งเสริมกิจกรรมสำหรับครอบครัวมากขึ้น พร้อมทั้งดำเนินการให้สถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่สำหรับการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว

1.6 รณรงค์ให้ทุกพรรคการเมือง ทุกรัฐบาลมีนโยบาย กลยุทธ์และมาตรการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชา

2. ด้านวิจัยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้

2.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการศึกษาการวิจัยและพัฒนาการวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องเด็กปฐมวัยเพื่อเสนอเป็นนโยบายที่สามารถนำมาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งขยายผลการวิจัยและเผยแพร่องค์ความรู้สู่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2 สนับสนุนการผลิตผลงานวิจัย พัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้ง การผลิตสื่อเพื่อเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายในการให้บริการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย รวมทั้งรูปแบบการประเมินผลพัฒนาการที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย และรูปแบบการประเมินผลการจัดบริการ

2.3 ส่งเสริมการวิจัย เพื่อการพัฒนาด้านวิชาชีพของผู้ประกอบอาชีพ ด้านการพัฒนาอาชีพด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. ด้านพัฒนาองค์กร กลไกการบริหารงาน ประสานงานและติดตามประเมินผล

3.1 ให้มีคณะกรรมการด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับชาติโดยออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเชื่อมโยงการทำงานกับ 4 กระทรวงหลัก และกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยมีองค์ประกอบจากภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และรับผิดชอบการดำเนินงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัย ทำหน้าที่ประสานนโยบาย ประสานแผน ฯ ประสานงานงบประมาณ ประสานการติดตามงาน การประเมินผล และประสาน

กับองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านเด็กและเยาวชนที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งการแปลงนโยบาย และยุทธศาสตร์นี้ไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผล

4. ด้านการระดมทรัพยากร

4.1 รัฐสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ในลักษณะของการจัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการ และงบประมาณเฉพาะตามภารกิจหลักของ หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแล และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยถือเป็นการลงทุนที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน

4.2 ปรับมาตรฐานด้านภาษีและมาตรการอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจในบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ร่วมลงแรงในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้วยการดำเนินการหรือสนับสนุนการจัด และการบริหารงานรูปแบบต่าง ๆ สำหรับเด็กปฐมวัย

4.3 ระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคม เพื่อนำมาพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

5. ด้านส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ส่งเสริมให้สื่อมวลชนทุกรูปแบบ และถือเป็นพันธกิจและใช้ศักยภาพในการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและครอบครัว ตลอดจนกระตุ้นให้ ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการดูแล ปกป้อง คุ้มครองเด็กปฐมวัยรวมทั้งผลิตรายการและสื่อ ทุกประเภท ที่มีเนื้อหาถูกต้องเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อ การอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กปฐมวัยรวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อ เฝ้าระวังการผลิตและนำเสนอสื่อ

6. ด้านการสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.1 ส่งเสริม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความพร้อมตามที่ได้รับ การถ่ายโอนการจัดการศึกษาปฐมวัยของหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น หรือที่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และมีคุณภาพ เพื่อให้เด็กปฐมวัยในท้องถิ่นได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

6.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดบุคลากรรับผิดชอบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตรง ตามโครงสร้างที่ชัดเจน

6.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์ และประสานความร่วมมือจาก ชุมชนท้องถิ่นให้ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือสถานศึกษา สร้างศรัทธาให้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ยอมรับและเข้าใจในความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเข้ามามี

ส่วนร่วมรับผิดชอบ เฝ้าระวัง ส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัยในท้องถิ่น สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัด หรือมีส่วนร่วมในการจัดบริการเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งระดมทุนและจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในท้องถิ่นของตน

7. ด้านกฎหมาย

7.1 ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยและการพัฒนาปกป้องคุ้มครองเด็ก ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสิทธิเด็ก

7.2 สนับสนุนให้มีการดำเนินงานตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ อย่างมีประสิทธิภาพ สรุปได้ว่า นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการกำหนดแนวทางการจัดส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาปฐมวัยของทุกภาคส่วนที่ชัดเจน พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง และสามารถนำไปสู่แผนปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกคนให้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 8 - 9) ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึง การจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาได้บัญญัติไว้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้การศึกษาปฐมวัยหรือก่อนประถมศึกษาเป็นหน้าที่ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำโดยให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนผู้ปกครองได้รับบริการ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. นโยบาย

จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อายุ 3 - 5 ปี ด้วยความร่วมมือของชุมชนเพื่อกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

อย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มตามศักยภาพ ตลอดจน เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. เป้าหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการระเบียบที่เกี่ยวข้อง และด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกสุขลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ

3.2 เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุก ๆ ด้านแบบองค์รวม ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.3 เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี

3.4 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน ให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

3.5 เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง ที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

3.6 เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

4. การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีสถานที่อาคาร และดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 9)

4.1 สืบหาความต้องการของชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1.1 ความต้องการให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.1.2 ความต้องการส่งเด็กเข้าเรียนควรมีเด็กที่รับบริการอายุตั้งแต่ 3 - 5 ปี

มีจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน

4.1.3 ความต้องการให้ศูนย์จัดบริการ ฯลฯ

4.2 จัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และขุดติขอความเห็นชอบจาก สภาท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดทำขุดติเพื่อขอรับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

4.3 จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเสนอขอรับงบประมาณในการดำเนินการจากผู้มีอำนาจอนุมัติ

4.4 จัดทำระเบียบข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระเบียบหรือข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.5 จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.6 การยุบ / ยกเลิกหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เมื่อจำนวนเด็กเล็กที่รับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการจัดชั้นเรียนและกิจกรรมการเรียน หรือกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป เป็นแห่งเดียวกันให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบสภาท้องถิ่น

5. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 28)

5.1 กำหนดแนวทางการวางแผนการจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.2 ดำเนินการจัดหา ปรับปรุง บำรุง รักษา พัฒนาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ได้มาตรฐานมีความปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนี้

5.2.1 อาคารเรียนของเด็กปฐมวัย ควรจัดให้เป็นสัดส่วนมีรั้ว และค้ำนึ่งถึงความปลอดภัยเป็นหลัก เช่น ไม่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ลับตาหรือใกล้บริเวณที่อาจเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ไม่มีหลุมหรือบ่อน้ำ รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคมรกทึบ

5.2.2 ห้องเรียนปฐมวัย ควรมีพื้นที่เพียงพอและเอื้อต่อการจัดมุมประสบการณ์การจัดกิจกรรมกลุ่ม การทำกิจกรรมรายบุคคล ห้องเรียนควรมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกปราศจากเสียงรบกวนมีทางเข้า - ออกสะดวก

5.2.3 ห้องน้ำ - ห้องส้วม - ที่ล้างมือควรตั้งอยู่ในบริเวณที่เด็กปฐมวัยใช้ได้